

УДК 378.126

Н. Приходькіна, к.п.н., доц. кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи ДВНЗ "Університет менеджменту освіти" НАПН України
м. Київ

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ З ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ В МЕЖАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті висвітлено актуальну проблему підготовки конкурентоспроможного фахівця в установах вищої освіти. Подано переваги та недоліки кредитно-трансферної системи, особливості та педагогічні умови її впровадження у процес підготовки фахівців з педагогіки вищої школи. Авторкою зазначено, що кредитно-трансферна система організації навчального процесу поєднувати функції консультанта і менеджера: використовувати інформаційно-освітнє середовище, уміти викладати навчальний матеріал так, щоб забезпечити ефективну самостійну роботу студентів; активно послуговуватись комунікативними можливостями комп'ютерних програм і мереж для організації ефективної навчально-пізнавальної діяльності; здійснювати постійний контроль результатів навчання.

Ключові слова: майбутній викладач вищої школи, кредитно-трансферна система організації навчального процесу, педагогіка вищої школи, заочна орма навчання.

Н. ПРИХОДЬКИНА

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ УПРАВЛЕНИЯ ПОДГОТОВКОЙ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ПЕДАГОГИКЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В ПРЕДЕЛАХ ЕВРОПЕЙСКОЙ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЙ СИСТЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ ЗАОЧНОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. В статье освещены актуальную проблему подготовки конкурентоспособного специалиста в учреждениях высшего образования. Подано преимущества и недостатки кредитно-трансферной системы, особенности и педагогические условия ее внедрения в процесс подготовки специалистов по педагогике высшей школы. Автором отмечено, что кредитно-трансферная система организации учебного процесса поєднувати функции консультанта и менеджера: использовать информационно-образовательную среду, уметь излагать учебный материал так, чтобы обеспечить эффективную самостоятельную работу студентов; активно пользоваться коммуникативными

возможностями компьютерных программ и сетей для организации эффективной учебно-познавательной деятельности; осуществлять постоянный контроль результатов обучения.

Ключевые слова: будущий преподаватель высшей школы, кредитно-трансферная система организации учебного процесса, педагогика высшей школы, заочная орма обучения.

N. PRYKHODKINA

TRANSFORMATION OF MANAGEMENT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF EDUCATORS IN THE EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM OF EDUCATIONAL PROCESS IN THE FORM OF DISTANCE LEARNING

Abstract. The article highlights the urgent problem of competitive professional training in institutions of higher education. Posted advantages and disadvantages of credit transfer system, features and pedagogical conditions of its implementation in the training of Pedagogics. The author states that credit transfer system of educational process ppoeyednuvatu as a consultant and manager: use of information-educational environment, to be able to teach educational material so as to create an independent work of students; actively to use the communication capabilities of software and networks for effective teaching and learning activities; carry out continuous monitoring of learning outcomes.

Keywords: future teacher of high school, credit-transfer system of the educational process, teaching high school, part-time training Orma.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

В умовах кредитно-трансферної технології навчання змінюється функція викладача в організації навчальної діяльності студентів. Його основне завдання полягає в управлінні самостійною роботою студентів, формуванні спонукальних мотивів навчання, визначенні цілей і завдань навчальної діяльності, її організації, контролі за результатами процесу навчання. Кредитно-трансферна технологія ставить перед викладачем нову вимогу – поєднувати функції консультанта і менеджера: використовувати інформаційно-освітнє середовище, уміти викладати навчальний матеріал так, щоб забезпечити ефективну самостійну роботу студентів; активно послуговуватись комунікативними можливостями комп'ютерних програм і мереж для організації ефективної навчально-пізнавальної діяльності; здійснювати постійний контроль результатів навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Дослідження закордонних і вітчизняних науковців з питань розвитку національних систем вищої освіти у контексті Болонського процесу (І.І. Бабин, Я.Я. Болюбаш, В.В. Грубінко, В.С. Журавський, М.З. Згуровський, Д. Кірстейн,

В.Г. Кремень, М.Ф. Степко, К. Таух, Г. Хог, В.Д. Шинкарук та ін.), викладені в ряді публікацій, містять аналіз наведених та суміжних з ними понять. Однак їх інтерпретація деякими дослідниками має певні відмінності.

Метою статті є обґрунтування європейської кредитно-трансферної системи як інноваційної технології навчання, окреслення особливостей її впровадження у процес підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах заочної форми навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Реалізація завдань КМСОНП передбачає обов'язкову взаємодію трьох суб'єктів – організаторів фахової підготовки:

- надання можливості навчання студентів за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована за вимогами замовників та побажаннями студента і сприяє його саморозвитку і відповідно підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві;
- стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти;
- унормування порядку надання можливості студенту отримання професійних кваліфікацій відповідно до ринку праці.

Метою впровадження КМСОНП є реалізація положень Болонської декларації, інтенсифікація навчального процесу, підвищення мотивації учасників навчально-виховного процесу, підвищення якості підготовки фахівців і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності випускників аграрних ВНЗ на ринку праці.

Основними завданнями КМСОНП є:

- адаптація принципів ECTS до системи вищої освіти України для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання на гнучкості підготовки фахівців, враховуючи швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці;
- забезпечення можливості навчання студента за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована на основі вимог замовників та побажань студента і сприяє його саморозвитку і, відповідно, підготовці до життя у вільному демократичному суспільстві;
- стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти;
- унормування порядку надання можливості студентів отримати професійні кваліфікації відповідно до ринку праці.

КМСОНП забезпечує порівняння результатів навчання студентів у різних навчальних закладах; стимулює академічну мобільність студентів (перехід студентів з одного вищого навчального закладу до іншого, навчання за кордоном, зміну напрямку навчання).

Нормативною базою роботи за КМСОНП є відповідні накази МОН України, накази та розпорядження ректора Університету

Для впровадження КМСОНП на заочній формі навчання слід дотримуватися таких принципів:

- *Порівняльної трудомісткості кредитів*, який полягає в досягненні кожним студентом встановлених ECTS норм, які забезпечують академічну мобільність студентів, державне й міжнародне визнання результатів освіти на конкретних етапах виконання студентом індивідуального навчального плану.

- *Кредитності* полягає в декомпозиції змісту освіти й навчання на відносно єдині та самостійні за навчальним навантаженням студентів частки, які забезпечують:

- а) на рівні індивідуального навчального плану - набір (акумуляція) заданої трудомісткості кількості кредитів, які відповідають розрахунковій нормі виконання студентом навчального навантаження в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу;

- б) на рівні вивчення навчальної дисципліни - набір (акумуляція) заданої для даної дисципліни кількості кредитів, що включають в себе виконання необхідних видів діяльності, які передбачені програмою вивчення навчальної дисципліни.

- *Модульності* визначає підхід до організації оволодіння студентом змістовими модулями і проявляється через специфічну для модульного навчання організацію методів і прийомів навчально-виховних заходів, основним змістом яких є активна самостійно-творча пізнавальна діяльність студента.

- *Методичного консультування* – полягає в науковому та інформаційно-методичному забезпеченні діяльності учасників освітнього процесу.

- *Організаційної динамічності* полягає в забезпеченні можливостей зміни змісту навчання з урахуванням динаміки соціального замовлення і потреб ринку праці.

- *Гнучкості та партнерства* полягає в побудові системи освіти так, щоб зміст навчання й шляхи досягнення цілей освіти та професійної підготовки відповідали індивідуальним потребам і можливостям студента.

- *Пріоритетності змістової й організаційної самостійності та зворотного зв'язку* полягає у створенні умов організації навчання, що вимірюється та оцінюється результатами самостійної пізнавальної діяльності студентів.

- *Науковості та прогностичності* полягає у побудові (встановленні) стійких зв'язків змісту освіти з науковими дослідженнями.

- *Технологічності та інноваційності* полягає у використанні ефективних педагогічних й інформаційних технологій, що сприяє якісній підготовці фахівців з вищою освітою та входженню в єдиний інформаційний та освітній простір.

- *Усвідомленої перспективи* полягає в забезпеченні умов для глибокого розуміння студентом цілей освіти та професійної підготовки, а також можливості їх успішного досягнення.

- *Діагностичності* полягає в забезпеченні можливості оцінювання рівня досягнення та ефективності, сформульованих і реалізованих в системі, цілей освіти та професійної підготовки.

Основою впровадження КМСОНП є державні і галузеві стандарти освіти України та накази МОНУ.

Формування індивідуального навчального плану студента здійснюється на підставі переліку змістових модулів (блоків змістових модулів навчальних дисциплін), що сформовані на основі освітньо-професійної програми підготовки і структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Навчальна дисципліна формується як система змістових модулів, передбачених для засвоєння студентом, об'єднаних в блоки змістових модулів – розділи навчальної дисципліни. Реалізація індивідуального навчального плану студента здійснюється протягом часу, який не перевищує граничного терміну навчання. Нормативний термін навчання визначається на підставі галузевих стандартів вищої освіти. Термін навчання за заочною освітою може перевищувати нормативний не більше ніж на 20% за усіма освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Індивідуальний навчальний план студента включає нормативні та вибіркові змістові модулі, що можуть поєднуватися у певні навчальні дисципліни. Нормативні змістові модулі необхідні для виконання вимог нормативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ). Вибіркові змістові модулі забезпечують підготовку для виконання вимог варіативної частини ОКХ. Вони дають можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності та сприяють академічній мобільності і поглибленій підготовці у напрямках, визначених характером майбутньої діяльності. Сукупність нормативних змістових модулів визначає нормативну (обов'язкову) складову індивідуального навчального плану студента. Для ОКР «бакалавр» у межах одного напрямку підготовки фахівців нормативні змістові модулі є уніфікованими.

Нормативні змістові модулі циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін при підготовці студентів на споріднених напрямках є уніфікованими.

Індивідуальний навчальний план студента за певним напрямом формується за участі студента. При формуванні індивідуального навчального плану студента на наступний навчальний рік враховується виконання плану за попередні роки та потреби студента.

Формування індивідуального навчального плану студента за певним напрямом передбачає можливість індивідуального вибору змістових модулів (дисциплін) з дотриманням послідовності їх вивчення відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Система дає змогу здійснювати перехід студента в межах споріднених напрямів підготовки (певної галузі знань).

Призначення кредитів нормативним і вибірковим змістовим модулям проводиться з урахуванням часу, який в середньому витрачає студент на

засвоєння модулю за всіма видами навчальної діяльності. Кредити призначаються у цілих числах (або з позначенням половинок).

Для здобуття ОКР «бакалавр» за заочною формою навчання кількість кредитів повинна становити 240 (180) так як і на денній формі навчання при нормативному терміні навчання 4 (3) роки, ОКР «магістр» 90 або 120 кредитів в залежності від програми підготовки.

Організація навчального процесу за кредитно-трансферною системою організації навчання на заочною формою здійснюється з врахуванням особливостей, що базуються на відмінностях організації навчального процесу порівняно з денною формою навчання.

При організації навчального процесу за КМСОНП кожна дисципліна з навчального плану оцінюється за 100-бальною шкалою. У випадках, якщо навчальним планом передбачено два і більше екзаменів з дисципліни, кожний підсумок оцінюється за 100-бальною шкалою. У додаток до диплому вноситься середнє зважене значення.

Для заочної форми навчання заліковий кредит розбивається на два модулі. Модуль №1 - модуль самостійного вивчення матеріалу. Оцінюється в 40 балів. Модуль №2 - модуль навчально-аудиторної роботи, що виноситься на лабораторно-екзаменаційну сесію. Оцінюється в 60 балів. Модулі 1 та 2 діляться у свою чергу на дві частини: теоретичну та практичну.

Для заочної форми навчання заліковий кредит розподіляється наступним чином (рис. 1):

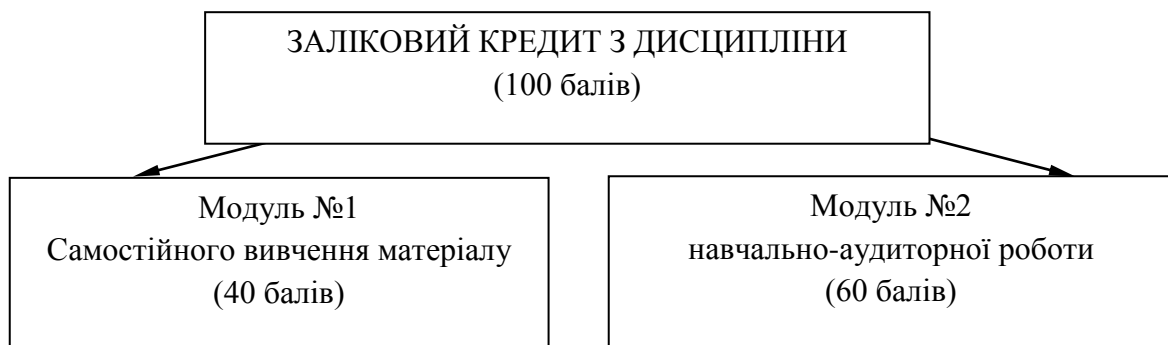

Рис. 1. Структура залікового кредиту

Самостійне вивчення матеріалу передбачає виконання і захист контрольних або розрахунково-графічних робіт. Зміст робіт має відображати матеріал теоретичної та практичної частин курсу, що винесений на самостійне вивчення. Контрольні або розрахунково-графічні роботи виконуються в міжсесійний період перед лабораторно-екзаменаційною сесією.

Завдання на виконання контрольних чи розрахунково-графічних робіт студент отримує самостійно на кафедрах університету, як правило на попередній лабораторно-екзаменаційній сесії або впродовж міжсесійного періоду, але не пізніше одного місяця до початку сесії.

Викладач курсу обов'язкового розробляє методичні вказівки для самостійного вивчення матеріалу, в змісті яких мають бути завдання для

виконання контрольних або розрахунково-графічних робіт, питання що виносяться на модуль №1, короткий виклад матеріалу (питань), який передбачений для самостійного вивчення, приклади розв'язку типових задач. Окремо викладач формує методичні вказівки для виконання модуля НАР, які мають бути відмінними від денної форми навчання і не повинні включати матеріал, передбачений для самостійного вивчення (Модуль 1).

Зарахування змістових модулів (дисциплін), включених в індивідуальний навчальний план, здійснюється за результатами поточного і підсумкового модульного контролів студента-заочника протягом сесій. Зарахування змістових модулів (призначення залікових кредитів) студенту проводиться за умови виконання ним всіх вимог, позначених у програмі навчальної дисципліни (змістового модуля) й описаних в інформаційному пакеті, після підсумкової атестації з даного змістового модуля.

Під час екзаменаційної сесії (аудиторних занять) студент складає модуль №2. Студент не допускається до складання модуля №2, якщо він не склав модуль №1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання ECTS та національна шкала

За шкалою ECTS	За національною шкалою	Залікові оцінки		За шкалою в балах
		Екзамен	Залік	
A	Відмінно	відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре	добре		82-89
C				74-81
D	Задовільно	задовільно		64-73
E				60-63
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не задовільно	Не зараховано	35-59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом			1-34

Викладання матеріалу залікового кредиту (дисципліни), а також підсумкова атестація (іспит, залік), проводиться тільки під час однієї лабораторно-екзаменаційної сесії, тобто за кредитно-модульної системи не передбачено начиткової сесії.

Контроль успішності студента здійснюється з використанням методів і засобів, що визначаються Положенням «Про організацію навчального процесу за кредитно-трансферною системою», затвердженим на засіданні Вченої ради навчального закладу. За результатами підсумкової атестації зі змістового модулю (дисципліни) результати оцінювання перераховуються в шкалу оцінювання ECTS та національну шкалу за системою (таблиця 1).

FХ означає: «незадовільно» – необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання;

F означає: «незадовільно» – необхідна значна подальша робота.

Результати оцінювання успішності студента за кожним змістовим модулем відображається за національною шкалою і шкалою ECTS в екзаменаційних відомостях.

Державна атестація студентів проводиться відповідно до чинної нормативної бази.

Формами навчальної діяльності є лекції, практичні, семінарські, індивідуальні заняття, виконання кваліфікаційних робіт, самостійна робота, включаючи науково-дослідну роботу, доповіді на конференціях, тощо, всі форми і види контролю успішності студентів та інші форми і види навчальної та науково-дослідницької діяльності студентів, передбачені навчальним планом.

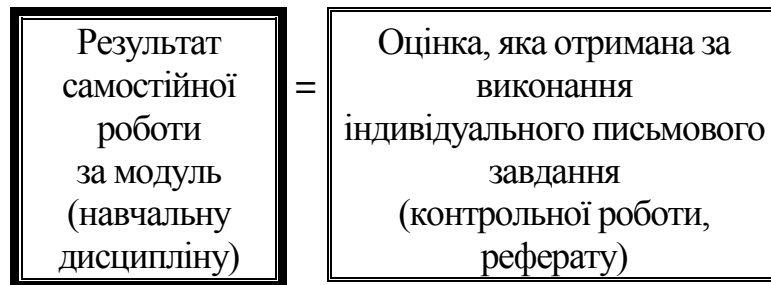

Рис. 2.

Формула розрахунку підсумкових балів навчальної дисципліни за самостійну роботу

Результат самостійної роботи за модуль (навчальну дисципліну) дорівнює оцінці, яку слухач отримав за виконання у міжсесійний період індивідуального завдання (контрольної роботи, реферату) та виставляється викладачем в журнали обліку відвідування занять окремою графою.

За 100-бальною шкалою максимальна кількість балів з вищезазначених видів робіт, які використовуються при розрахунку успішності слухачів (студентів) заочної форми навчання з кожного модуля, становить:

- аудиторна робота – 25;
- самостійна робота – 25;
- модульний контроль – 50.

Для переведення результатів вищевказаних видів робіт з національної системи оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») в 100-бальну вводяться такі коефіцієнти: для аудиторної роботи – 5; для самостійної роботи – 5; для модульного контролю – 10.

Модульний контроль. Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні або на окремих його завершених етапах.

Підсумкова кількість балів, набраних за модуль (навчальну дисципліну)	=	Результат аудиторної роботи за модуль (за 4-бальною шкалою)	X 5	+	Результат самостійної та роботи за модуль (за 4-бальною шкалою)	X 5	+	Кількість балів за результатами підсумкового контролю (за 4-бальною шкалою)	X 10
---	---	---	-----	---	---	-----	---	---	------

Рис. 3. Формула розрахунку підсумкових балів з модулю

Для обліку результатів засвоєння навчальної дисципліни використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку відвідування занять. Результати модульного контролю з навчальної дисципліни відображаються у журналі обліку відвідування занять та відомостях модульного контролю. Присутність студентів заочної форми навчання на проведенні модульного контролю обов'язкова.

Модульний контроль проводиться викладачами у письмовій формі або за допомогою тестів (письмово чи за допомогою комп'ютерної техніки). Якщо студент за результатами складання модульного контролю отримав оцінку «незадовільно» то ця оцінка помножається на коефіцієнт, який дорівнює – 0 (нулю).

Після проведення модульного контролю викладач за результатами аудиторної та самостійної роботи, а також оцінки за модульний контроль виставляє у відомість підсумкові бали (оцінку) за модуль (навчальну дисципліну). Підсумкові бали (оцінка) з навчальної дисципліни відображається у навчальних картках, кредитно-залікових книжках та вносяться до інформаційної системи старшим викладачем-методистом (викладачем-методистом) навчального закладу.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового модульного контролю та підсумковим контролем – у формі екзамену, то загальний підсумковий результат визначатися, як середньоарифметичне результатів кожного семестру.

Якщо слухач бажає підвищити підсумкові бали (оцінку) з навчальної дисципліни – він складає підсумковий контроль у вигляді екзамену. Результати екзамену оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Для переведення результатів екзамену з національної системи оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») в 100-бальну вводиться коефіцієнт – 20.

Підсумкові бали з урахуванням складання екзамену розраховуються, як середньоарифметичне результатів підсумкових балів набраних слухачем з навчальної дисципліни та балів набраних на екзамені.

У тому випадку, коли студент, під час складання підсумкового контролю (екзамену) отримав оцінку менше ніж за результатами засвоєння поточного та

модульного контролів в відомість виставляється підсумкова оцінка за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного та модульного контролів).

Підсумкові бали (оцінка) навчальної дисципліни	=	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; padding: 5px;"> Підсумкові бали (оцінка) за 1 семестр </td> <td style="width: 5%; text-align: center; padding: 5px;">+</td> <td style="width: 33%; padding: 5px;"> Підсумкові бали (оцінка) за 2 семестр </td> <td style="width: 5%; text-align: center; padding: 5px;">+</td> <td style="width: 33%; padding: 5px;"> Підсумкові бали (оцінка) за 3 семестр </td> <td style="width: 5%; text-align: center; padding: 5px;">+</td> <td style="width: 33%; padding: 5px;"> Підсумкові бали (оцінка) за n семестр </td> </tr> </table>	Підсумкові бали (оцінка) за 1 семестр	+	Підсумкові бали (оцінка) за 2 семестр	+	Підсумкові бали (оцінка) за 3 семестр	+	Підсумкові бали (оцінка) за n семестр	:	Кількість семестрів в яких вивчалась дисципліна
Підсумкові бали (оцінка) за 1 семестр	+	Підсумкові бали (оцінка) за 2 семестр	+	Підсумкові бали (оцінка) за 3 семестр	+	Підсумкові бали (оцінка) за n семестр					

Рис. 4. Формула розрахунку підсумкових балів з навчальної дисципліни, яка вивчається протягом двох і більше семестрів

Дипломна робота, захист матеріалів всіх видів практики оцінюється, як окремий заліковий модуль. Результати захисту дипломної роботи, всіх видів практики відображуються у відомостях захисту дипломних робіт (матеріалів практики), навчальних картках слухачів, кредитно-залікових книжках та оцінюються за 100 бальною шкалою з подальшим переводом до національної шкали та шкали ECTS, для переводу вводиться коефіцієнт – 20.

У семестрах, в яких навчальним планом передбачається виконання курсової роботи, викладач протягом сесії має провести будь-який з видів самостійної роботи.

Організаційно-методичне забезпечення КМСОНП передбачає використання всіх документів, регламентованих чинною нормативною базою щодо вищої освіти, адаптованих і доповнених з урахуванням особливостей цієї системи.

Кожна дисципліна повинна мати навчально-методичний комплекс для заочної форми навчання, який має обов'язково включати:

- робочу програму навчальної дисципліни для заочної форми навчання, з чітким поділом матеріалу для самостійного вивчення і для вивчення під час сесій;
- методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни;
- методичні вказівки для проведення семінарських, практичних занять;
- методичні вказівки для виконання контрольних робіт;
- методичні вказівки для дипломного проектування.

Викладач курсу на початку навчального року, протягом 2 тижнів, розробляє або доповнює розроблений навчально-методичний комплекс дисципліни для заочної форми навчання, на основі аналогічного навчально-методичного комплексу для денної форми навчання. Він особисто несе відповідальність за розробку та поновлення матеріалів навчально-методичного комплексу дисципліни.

Надання кваліфікованих консультацій щодо формування індивідуального навчального плану студента, його реалізації протягом всього періоду навчання покладається на куратора. Куратором є методист деканату, що закріплений за відповідним напрямом підготовки. Він контролює навчання студента за індивідуальними навчальними планами.

На куратора покладається виконання таких основних завдань:

- ознайомлення студентів із нормативно-методичними матеріалами (інформаційним пакетом тощо), що регламентують організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою;

- надання рекомендацій студентам щодо формування їх індивідуального навчального плану.

- погодження індивідуального навчального плану студента та подання його на затвердження керівникові факультету (інституту).

- контроль за реалізацією індивідуального навчального плану студента на підставі відомостей про зараховані студенту залікові кредити з подальшим поданням пропозицій щодо продовження навчання студента або щодо його відрахування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Вивчення досвіду європейських країн-учасниць Болонського процесу дозволяє адекватно і прагматично підходити до запровадження інноваційної ECTS. Ефективне застосування ECTS в організації навчального процесу в навчальних закладах сприяє забезпеченню якості вищої освіти, дозволяє прозоро, відкрито і справедливо визнавати кваліфікації вищої освіти випускників університетів в ЄПВО та інших регіонах світу, формувати накопичувальну систему кредитів при реалізації навчання впродовж життя.

Література

1. Головань М.С. Педагогічний потенціал кредитно-модульної системи організації навчального процесу щодо формування професійної компетентності студентів / М. С. Головань // Вища освіта України – Додаток 4, том VII (25). – 2010 р. – Тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору» [Текст]. – Теоретичний та науково-методичний часопис. Інститут вищої освіти АПН України. – с. 110-118.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 351 с.

3. Методические рекомендации по применению системы зачетных единиц (ECTS) при разработке и реализации программ высшего профессионального образования в условиях введения федеральных государственных образовательных стандартов / Б.А. Сазонов, Е.В.Караваева, Н.И.Максимов – М.: Изд-во МГУ, 2007. – 104 с.

4. Организация индивидуально-ориентированного учебного процесса в системе зачетных единиц / Под общ. Ред. Б.А.Сазонова. М.: НИИВО, 2003.

5. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект. Науково-методичний посібник. / За редакцією Л. Даниленко. – К.: Логос, 2001. – 185 с.

6. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання: навчальний посібник / П. І. Сікорський. – К.: Вид-во Європейського університету, 2004. – 127 с.